

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čekovni račun štev. 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 2113.

Cene inseratom: Cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—,
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.—

Znamenita dvajset- letnica.

Nemci so smatrali svetovno vojno kot sredstvo, da vpostavijo svojo nadoblast nad drugimi narodi Evrope, zlasti nad slovanskimi narodi. Nemški kancler Bethmann-Hollweg je v nemškem parlamentu proglasil vojno kot borbo med germanstvom (nemštvom) in slovanstvom. V tej borbi mora kajpada zmagati nemštvo ter tudi bo po njegovem mnenju in mnenju vesoljnega nemštva zmagalo. To hrepeneje se je v zvezi s precenjevanjem lastne moči sprevrglo v neko zanešenjaštvo, ki je bilo nedostopno za mirovne prigovore in nasvete, ker je terjalo na vsak način zmagoviti mir.

Nemško-nacionalni bes

V nekdanji avstro-ogrski monarhiji so isto mišljenje, kot Nemci, ki so bili privilegirani narod tostran Litve, gojili Madjari, ki so bili privilegirani narod onstran Litve. Vsi drugi narodi pa so krvaveli, trpeli in molčali. Govoriti niso smeli, ker so vsenemški in nemškutarski listi (med njimi zlasti ptujski »Štajerc«) takoj zahtevali vislice za vsakega Slovana, ki bi si upal spregovoriti svobodnejšo, četudi povse upravičeno besedo kritike. Molčati so tudi morali ljudski poslanci skoro tri leta. Šele proti koncu maja leta 1917 je bil sklican avstrijski državni zbor k zopetnemu zasedanju. Na krmilu je takrat bila Klam-Martincova vlada, ki je sledila nemško-nacionalnemu pravcu ter hotela vpeljati nemški državni jezik.

O razpoloženju vsenemških in nemško-nacionalnih elementov pričuje, da navedemo samo en primer, pisanje slovenozrške »Marburger Zeitung«, ki je 30. maja pred otvoritvijo parlamenta med drugim zapisala te-le besede: »Jugoslovanski politiki v svojem časopisju in svojih posvetovanjih že zopet iztegujejo prste po sadovih svoje nekdanje nasilne politike; kdor more čitati njihovo časopisje, vidi tiste ljudi na delu, ki so po izbruhu vojne s srečo in protekcijo prišli mimo zidov kriminala, prišli mimo tistih mest, kjer opravlja svoj posel krvnik. Ti ljudje gojijo v notranjosti iste misli kot oni, ki niso bili tako srečni ali pa zaman pričakujejo v sovrážnem inozemstvu propada Avstrije.« »Marburger Zeitung« je torej zgodovinskega dne — 30. maja — zahtevala za naše poslance in voditelje ječe, vislice in krvnika. Isto in še stopnjevano sovraštvo zoper Slovane kot leta 1914, ko je nemško-nacionalni hudobni bes divjal zoper nedolžne Slovane ter spravil na tisoče in tisoče naših slovanskih bratov v ječe in strašne kazni.

Jugoslovanska deklaracija

V to strupeno nemško-nacionalno zagrizenost je udarila kot bomba jugoslovanska deklaracija. Na otvoritveni seji parlamenta na Dunaju 30. maja so slovanski narodi opredelili in postavili svoje državno-pravne zahteve. Poljaki so zahtevali državno-pravno zedinjenje vseh dežel, kjer se govori poljski jezik. Čehi so obsodili dualizem, ki je ustvaril vladajoče in zatirane narode, ter zahtevali preustrojitev monarhije v zvezno državo svobodnih in enakopravnih narodnih držav. V imenu Jugoslovancev je prebral dr. Korošec kot predsednik »Jugoslovanskega kluba« od 17 slovenskih, 11 hrvatskih in 2 srbskih poslancev podpisano izjavo. V njej izjavljajo podpisani poslanci, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvaškega državnega prava, naj se vse dežele monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvatje in Srbi, združijo v samostojno državno tvorbo, ki bo prosta vsakega narodnega gospostva tujcev in zgrajena na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile. Žezlo habsburške vladarske rodovine, ki se omenja v deklaraciji, je bil le okvir. In ta okvir je odpadel, ko je avstro-ogrski monarhija pod težo svetovnega dogajanja razpadla.

Deklaracija: zahteva vsega naroda

Ta deklaracija je, kakor smo omenili, udarila ko bomba med vsenemce in nemškutarje. Prestrašil jih je privid jugoslovanske države, ki je dobivala vedno stvarnejše oblike, in jim je klicala: Kmalu bo treba pobrati šila in kopita. Med našim ljudstvom pa je učinkovala kot gromki glas trombe, ki je povsod rodil odmev. Zanimivo je, da je prvi pritrdilni glas prišel s fronte. »Slovenski gospodar« je v svoji številki dne 9. avgusta 1917 objavil naslednje vrste, ki jih je prejel s fronte: »Podpisani slovenski topničarji gorskega topničarskega polka št. 17 pošiljajo domoljubne pozdrave vsem ljubim domačim ter cenjenim bralcem »Slovenskega gospodarja«, zlasti pa odličnemu tolmaču naših narodnih zahtev g. dr. Korošču. Z vso pozornostjo zasledujemo pokrete naše jugoslovanske politike. Nas in vse poštenomisleče Slovence navdaja neomajno zapanje, da nam in jugoslovanski domovini iz krvi naših dragih padlih vzklije svoboda, za katero trpimo, se borimo in umiramo. Tega prepričanja nam sedaj ne prikrati nobena moč na svetu, najmanj pa kakšni »Štajerčevi« škronicelj-junaki. Bog

in narod!« Sledijo podpisi 17 slovenskih mož in fantov iz raznih delov Slov. Štajerske, ki jih list doslovno objavlja s pripombo: »Tak duh veje v vrstah slovenskih fantov in mož. Slava jim! Ponosni smo na naše jugoslovanske junake.«

Kot magična sila je šla deklaracija skozi ljudske množice ter zajela vse stanovne razumnika, kmeta, obrtnika, delavca, mladino, žene in dekleta. Podpisali so jo ljubljanski škof dr. Jeglič, zagrebški nadškof dr. Bauer, krški škof dr. Mahnič. Podpisali so jo duhovniki na dekanijskih konferencah, slovenske občine, prosvetna in druga narodna društva. Deklaracijski pokret je dobil tak razmah, da je postal občenarodni pokret. Pri podrobni agitaciji za deklaracijo so se posebno odlikovala slovenska dekleta, ki so v dobi nekaj mesecev zbrala za deklaracijo nad 200.000 podpisov Slovencev in Slovenk. Ti podpisi so bili na najslovesnejši način izročeni v Ljubljani voditelju Slovencev, Hrvatov in Srbov v bivši monarhiji dr. Korošču. Bil so nekak plebiscit slovenskega naroda na prekretnici njegove zgodovine.

Zgodovinski pomen in nauk deklaracije

Zgodovinski pomen majniške deklaracije je v tem, da je dokument vsega našega naroda, podan svetovni javnosti, v katerem zahteva naš narod lastno, vsega tuje-narodnega gospostva prosto jugoslovansko državo, v kateri bo sam gospodoval v zvezi z jugoslovanskimi brati, Hrvati in Srbi. Načelo o samoodločbi narodov, ki ga je proglasil Wilson, predsednik Zedinjenih držav Severne Amerike, kot osnovno načelo za preureditev Evrope, velja ter se mora uporabiti tudi za nas: tako smo Slovenci zahtevali. Lastna državnost, ki naj se udeleži v zedinjenju in slogi jugoslovanskih bratskih narodov Slovencev, Hrvatov in Srbov, je naš cilj, ki ga morajo uresničiti svetovni vojni sledeče mirovne pogodbe. Ta cilj je bil v resnici realiziran in je dejstvo, ki že obstoja 19 let. Da ostane kot nepremakljiv cilj naše narodne bodočnosti: to bo naša skrb in naša naloga. Za uspešno rešitev te velike narodne naloge poudarja majniška deklaracija drugo važno načelo: demokracijo. Isto načelo so poudarjali ter ga poudarjajo tudi Čeho-Slovaki. Oni so ga udeležili, a mi Jugoslovani ne. Pa ga bomo morali udeležiti, ker to zahteva blagobit naše države. V naših jugoslovanskih razmerah bo načelo demokracije takrat udeleženo, ko bo izginil sedanji pretirani centralizem ter bo v celoti vpostavljeno v dejanstvo načelo ljudske samouprave. Takrat šele bo dejansko uresničeno v notranjosti naše države načelo o samoodločbi narodov, na katerem je zasnovana majniška deklaracija.